

MONTORNÈS
del **VALLÈS**
DESAPAREGUT

Sergio Arévalo

MONTORNÈS *del* VALLÈS DESAPAREGUT

 efadós®

 Ajuntament de
Montornès del Vallès

MONTORNÈS del VALLÈS DESAPAREGUT

Col·lecció Catalunya Desapareguda

Primera edició: març 2018

© dels textos: Sergio Arévalo Moyano

© del pròleg: Nicolau Guanyabens Calvet

© de les fotografies: diversos autors

© de l'edició: Editorial Efadós

© de la col·lecció Catalunya Desapareguda: Editorial Efadós

EDITORIAL EFADÓS

Carrer d'Edison, 3 - Nau A
Polígon industrial les Torreneres
08754 El Papiol (Baix Llobregat)
Telèfon 93 673 12 12
efados@efados.cat
www.efados.cat

Idea original, disseny i fotocomposició:

Editorial Efadós

Col·laboració:

Ajuntament de Montornès del Vallès
Arxiu Municipal de Montornès del Vallès

Amb el suport:

Generalitat de Catalunya
**Departament
de Cultura**

Aquest llibre ha estat possible gràcies al fons fotogràfic de l'Arxiu Municipal de Montornès i al llarg del procés d'elaboració s'ha comptat amb l'ineestimable suport de l'arxiver local, Nicolau Guanyabens. De la mateixa manera, l'àmplia bibliografia sobre la història de Montornès publicada per l'Ajuntament de la vila ha estat un referent essencial. Un agraïment especial, també, a totes les persones que ens han ajudat a datar i a identificar els espais, els paisatges i els esdeveniments reflectits en les imatges.

Assessorament lingüístic:

M. Neus Doncel Saumell

Fotografia de portada:

L. Roisin (ED.) / AMMV

Fotografia de la portadella:

L. Roisin (ED.) / AMMV

Acrònims:

AMGR (Arxiu Municipal de Granollers)
AMMON (Arxiu Municipal de Montmeló)
AMMV (Arxiu Municipal de Montornès del Vallès)
IEFC (Institut d'Estudis Fotogràfics de Catalunya)

ISBN 978-84-16547-92-0

DL B 2774-2018

Imprès a Catalunya

Tota forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb l'autorització dels seus titulars, salvant l'excepció prevista per la llei. Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra, dirigiu-vos a CEDRO (Centre Espanyol de Drets Reprogràfics) - www.cedro.org

Índex

Pàg. 6

PRESENTACIÓ

El Montornès que ja no hi és

Pàg. 8

INTRODUCCIÓ

Una mirada aguda al passat retrobat

Pàg. 12

MONTORNÈS CENTRE

De la sagrera a la carretera

Pàg. 122

ENTORNS

Entre torres d'estiueig i masies

Pàg. 158

MONTORNÈS NORD

Una revolució industrial i demogràfica

Pàg. 184

ÍNDEX ALFABÈTIC

Presentació

EL MONTORNÈS QUE JA NO HI ÉS

Nicolau Guanyabens Calvet, arxiver de Montornès del Vallès

L'Arxiu Històric de l'Ajuntament de Montornès del Vallès, creat com a servei obert a la ciutadania, duu a terme una perseverant feina d'adquisició, recopilació i documentació de fotografies antigues del poble. Són nombroses les persones generoses que, com a cedents o com a donants, han aportat i aporten instantànies sobre paper, imatges en blanc i negre que es guarden en una capsula al fons del calaix oblidat o en un àlbum a la prestatgeria dels records.

Aquest llibre del Montornès desaparegut és un recull gràfic que Sergio Arévalo ha confegit amb un treball

afinat i pacient sobre la base del fons fotogràfic que conserva l'Arxiu. Una selecció acurada que ens guia per espais, cases, veïnats, treballs, festes i costums que ja no hi són o que han canviat molt.

A principis del segle xx, el fotògraf Lucien Roisin es va fixar en Montornès, va venir-hi un parell de vegades i va editar una vintena de postals dels indrets més representatius del terme, des del castell de Sant Miquel fins al Manso Calders, des de l'Arbre Tort fins a can Vilaró. L'any 1933, Sadurní Blanchar Riera va fer una fotografia de grup el dia del 25è aniversari de la fundació de La Lira, una imatge que es publicaria pocs dies després a *La Vanguardia*. A partir d'aquesta data va esdevenir, durant molts anys, el cronista gràfic del poble. Als

anys cinquanta, establiments com el de ca l'Ollé editaven una multitud de postals per vendre-les a estiuejants i vilatans en un temps de revifada d'aquests cartons d'àgil correspondència que superaven les habituals cartes pel fet d'il·lustrar indrets remarcables del terme.

A més de Roisin, Blanchar i els autors de postals, en aquest passeig visual hi ha fotografies de particulars, de visitants, de viatjants, de famílies amb caseta d'estiu i d'algun professional que aprofitava el ball a l'envelat, el partit de futbol, el dia de Rams o una funció escènica per fer negoci.

Pàgina a pàgina, podem adonar-nos de fins a quin punt s'ha produït una transformació de l'anatomia rural i urbana, i de la vida quotidiana d'aquest racó de món. Una mirada nostàlgica al Montornès que ja no hi és pot donar les claus per entendre el nostre present i, per què no?, per mirar d'encarar el futur.

JOAN I GABRIEL ROIG FONT / ARXIU ALBERT BASTARDES

Introducció

UNA MIRADA AGUDA AL PASSAT RETROBAT

Sergio Arévalo Moyano, escriptor

Els carrers, els edificis i les persones que ja no hi són semblen fútils per al nostre present, com si fossin fantasmes impotents que es manifesten només en els nostres records i en les fotografies antigues. Sabem que som arbres amb arrels immemorials, efectivament, però acostumem a ignorar allò que creix sota terra. I no ens adonem, així, que sovint el que és absent esdevé un factor que afaïçona amb una força determinant les nostres vides.

En aquest sentit, el recull de fotografies que presenta aquest llibre no és una col·lecció de simples espais desapareguts de Montornès, d'indrets morts sense ànima. Cada

imatge està lligada inefablement al nostre entorn més immediat i creiem fermament que la mirada aguda al passat retrobat ens pot ajudar a entendre millor què som.

Les fotografies, que representen un modest recull de la totalitat d'imatges pretèrites de la vila, s'emmarquen en uns límits temporals ben definits. La més antiga, de finals del segle XIX, mostra un home que voreja les vinyes de ca l'Espasell en direcció cap a la vella sagrera. A mesura que avancem pàgines, ens endinsem en les primeres dècades del segle XX fins que atenyem els primers anys del decenni del 1970, amb imatges del polígon industrial Riera Marsà i del barri obrer de la Ciudad Satélite.

De la mateixa manera, el llibre s'estructura a través d'un recorregut per tres grans àmbits de la població. El

MONTORNÈS del VALLÈS — Vista general, a primer terme la Carretera en construcció per Barcelona y Granollers

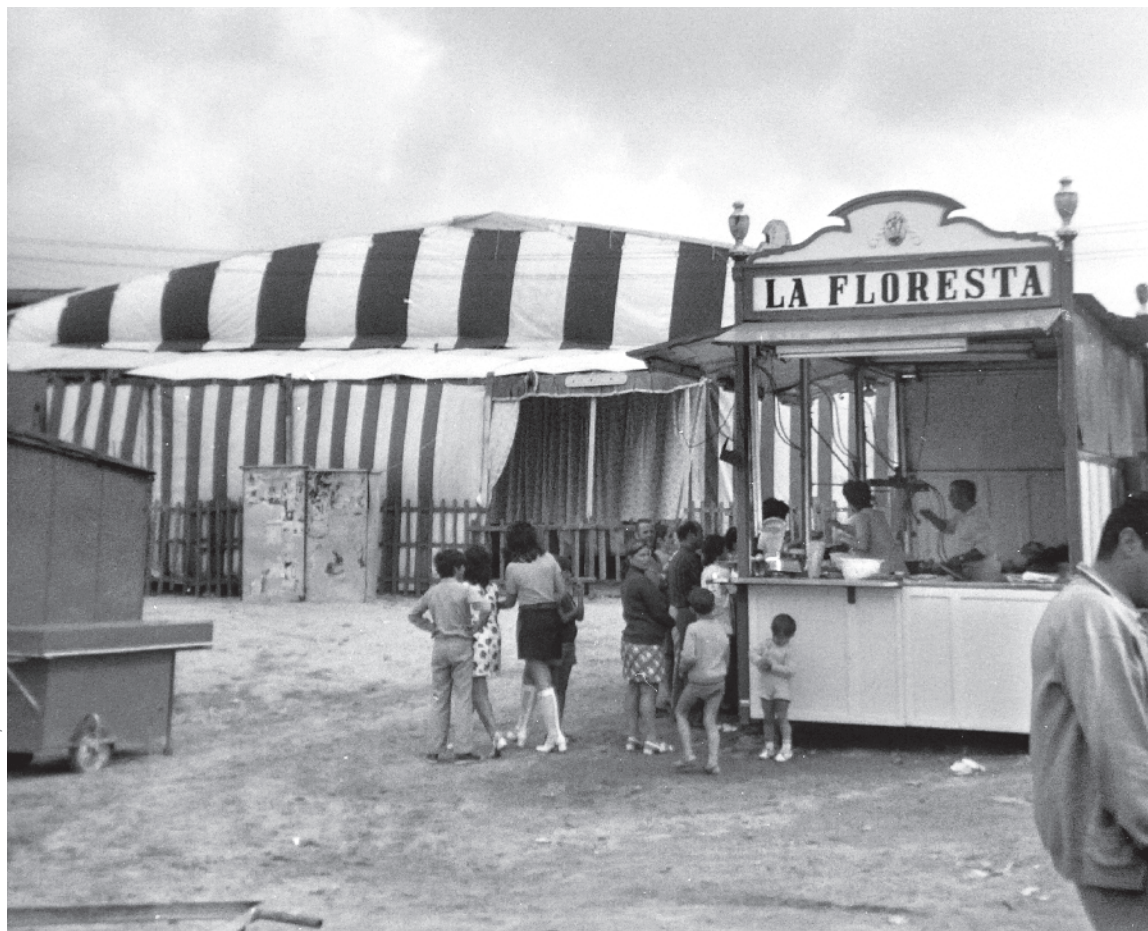

LA CARRETERA EN CONSTRUCCIÓ

A la pàgina anterior, vista de Montornès des de la carretera en construcció vers l'any 1913. Entorn de la nova via es van instal·lar una part de les botigues i serveis de la sagrera, com també la seu de la Societat Coral La Lira, que va construir-se l'any 1933 al camp de pallers que s'aprecia al centre de la imatge.

FESTA MAJOR

En aquesta pàgina, fotografia de l'exterior de l'envelat de Festa Major, situat als entorns del riu Mogent, als anys seixanta. Amb anterioritat, l'envelat s'instal·là als terrenys de la seu de la Societat Coral La Lira, al centre de la vila. La Floresta era un dels elements més representatius de la Festa Major.

SADURNI/BLANCHARI RIERA / Fons FAMILIA BLANCHAR-RIERA

primer capítol s'inicia a la sagrera, l'antic nucli social i econòmic d'un municipi que durant segles va mantenir un caràcter marcadament agrari. Entorn de la sagrera es van conformar una sèrie de carrers que van constituir, al llarg del segle XIX i a principis del segle XX, l'Eixample. Aquest creixement urbà responia a un increment moderat de la població, la qual va superar els 1.200 habitants cap a finals del primer terç del segle XX.

La construcció de la carretera, l'any 1913, va significar un veritable punt d'inflexió per a la vida del municipi. La nova via va trencar la deficient comunicació de Montornès amb la resta de la comarca i la província. De la mateixa manera, la carretera i el seu entorn van atraure una gran part de les botigues i institucions que havien estat ubicades tradicionalment a la sagrera, i molts dels nous negocis s'hi van establir, cosa que la va convertir en el nou centre neuràlgic de la vila.

El segon capítol explora els entorns de l'antiga vila, amb especial atenció a les masies, les quals tenien un paper clau en el control i l'ordenació del territori agrari, a més a més de ser actors econòmics molt rellevants. Així mateix, es mostren algunes torres de la colònia d'estiu-jants i es destaca que Vilanova del Vallès, Vallromanes i Montornès formaven un mateix municipi.

Finalment, el tercer capítol se centra en Montornès Nord, molt especialment en la construcció i els primers anys d'activitat del polígon industrial Riera Marsà i la Ciudad Satélite. En menys d'una dècada, Montornès va passar de ser una vila agrària a un municipi industrial. Igualment, la població va créixer d'una manera exponencial i es va multiplicar per cinc el nombre d'habitants en deu anys, fins a arribar a més de 7.000 persones.

Encetem un viatge en el qual ens retrobarem amb un Montornès desaparegut, però en cap cas absent.

MONTORNÈS CENTRE

De la sagrera a la carretera

Entorn de l'església de Sant Sadurní, edificada al segle x, es va conformar la sagrera, un espai que es va instaurar com el centre social i econòmic d'un Montornès que va mantenir un marcat caràcter agrari durant segles. Al cor d'aquest espai es trobava la plaça de la Constitució, la qual aplegava una part dels principals establiments de la vila, l'Ajuntament i les antigues escoles, inaugurades l'any 1930.

Al llarg del segle XIX i del primer terç del segle XX es van formar els carrers de l'Eixample, a tocar de la sagrera, alhora que apareixien dos conjunts d'habitatges, el carrer d'en Capella i el carrer de Sant Lluís, allunyats del que aleshores es considerava el centre de la vila.

L'any 1913 es va construir la carretera, la qual va comunicar la vila amb la resta de la comarca i va acollir la major part de botigues, tallers i serveis en general. Així mateix, l'Ajuntament es va establir a can Saurina i, d'aquesta manera, l'entorn d'aquesta via es va convertir en el nou centre neuràlgic de la vila.

AUTOR: DESCONEGUT / AMMV - Fons: JOSEP MARIA CLARIANA COLL

SAGRERA

Al costat, fotografia de la sagrera a finals del segle XIX. Un mur envolta tot el perímetre de l'església i l'antic cementiri, i s'aprecia la vella rectoria adossada al cos del temple. L'home que apareix a la imatge recorre l'antic camí de Martorelles flanquejant les vinyes de ca l'Espasell.

NOVA RECTORIA

En aquesta pàgina s'observa l'aspecte de l'església de Sant Sadurní després de la Guerra Civil, amb la nova rectoria que ocupa el lloc de la vella, la qual va ser destruïda com a conseqüència de la crema del temple el 21 de juliol del 1936. Les feixes s'estenen fins al carrer Nou.

OLLÉ (ED.) / AMMV